

Jadwiga Piotrowska

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi – ze wspomnień emerytki

---

Forum Bibliotek Medycznych 3/1 (5), 560-564

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podsumowanie – rozwoj Biblioteki UML w XXI wieku

- Podnoszenie standardów technologicznych (sprzęt i oprogramowanie, format danych – Marc21)
- Wirtualny charakter usług biblioteczno-informacyjnych świadczonych przez Bibliotekę Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
- Rozszerzenie zakresu szkoleń użytkowników – e-learning
- Włączenie się w proces ocen publikacji
- Współpraca z innymi bibliotekami (doc@med, konsorcja, wymiana danych – NUKAT, MeSH)
- Projekt tworzenia biblioteki cyfrowej

XXVII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych, Łódź, 14-15 września 2009

Mgr Jadwiga Piotrowska
Łódź – AM/UM

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MEDYCZNEJ W ŁODZI – ZE WSPOMNIEŃ EMERYTKI

Starania i wysiłki lekarzy łódzkich z prof. Wincentym Tomaszewiczem na czele o zorganizowanie wyższej uczelni lekarskiej w Łodzi trwały nieprzerwanie przez cały okres 20-lecia międzywojennego. Dopiero po zakończeniu II wojny światowej stała się możliwa realizacja tych zamierzeń.

27 sierpnia 1945 r. Rozporządzeniem Ministra Oświaty powołano Wydział Lekarski, Stomatologiczny i Farmaceutyczny przy Uniwersytecie Łódzkim, a w październiku 1949 r. następuje odłączenie tychże wydziałów ze struktur uniwersytetu.

Podkreślić należy iż Łódź u progu lat 50-tych XX wieku to miasto typowo robotnicze z trudem odbudowujące się ze zniszczeń wojennych, miasto nie posiadające tradycji akademickich.

Organizująca się uczelnia borykała się z ogromnymi trudnościami lokalowymi. Na pomieszczenia biblioteczne przeznaczono więc na okres tymczasowy halę pofabryczną o powierzchni 300 m² I piętra budynku przy Al. Kościuszki 10.

Ze względu na konieczność szybkiego udostępnienia przekazanych zbiorów – czekali na to zarówno pracownicy Uczelni jak i studenci – wykonano tylko niezbędne prace remontowe i adaptacyjne.

Pierwszych użytkowników przyjęto już w marcu 1951 r. Warunki do korzystania ze zbiorów dla czytelników jak i pracy dla personelu były bardzo skromne. Halę pofabryczną podzielono cienką ścianką działową na dwie części: jedną przeznaczono na czytelnię i pracownię, drugą na magazyn zbiorów. Pracownię od przejściowej czytelnicy oddzielały szafy. Stanowisko wypożyczeń umieszczono przed magazynem zbiorów. W okresie zimowym pomieszczenia były niedogrzone, a magazyn zbiorów nie posiadał żadnych możliwości ogrzewania, ze względu na brak przewodów kominowych.

Obok lady wypożyczalni, na grubym dywanie ochraniającym przed zimnem przenikającym z nieszczelnej podłogi umieszczono biurko opiekuna u kierownika Biblioteki prof. Jana Szmurło. Tutaj po likwidacji Zakładu Historii Medycyny egzaminował studentów z przedmiotu historia medycyny.

Rozkład pomieszczeń, krzyżujące się drogi książki i użytkownika, czytelnią usytuowaną na szlaku komunikacyjnym, nie tworzyły odpowiednich warunków pracy.

Trzon zasadniczy księgozbioru w 1950 r. Stanowiły przekazane zbiory:

Biblioteki Wydziału Lekarskiego UŁ	5 362 vol.
Biblioteki Łódzkiego Naukowego Towarzystwa Lekarskiego	7 023 vol.
Koła Medyków i Farmaceutów UŁ	5 507 vol.
Zakładu Historii Medycyny AM	1 200 vol.
Zakładu Psychopatologii Ogólnej	brak danych

Ponad to otrzymaliśmy znaczące liczbowo tzw. zbiory zabezpieczone – głównie literatury medycznej poniemieckiej, w której przeważały wydawnictwa z dziedziny neurologii, psychiatrii i psychologii.

Personel biblioteczny nie był liczny. Pod koniec 1951 r. zatrudnionych było 5 bibliotekarzy oraz 5 pracowników administracji i obsługi. Agendy udostępniania czynne w systemie dwuzmianowym.

Hałdy druków przekazanych oraz wpływy bieżące oczekiwały na uporządkowanie, opracowanie, inwentaryzację. Nie było pomocy technicznych, czas naglił, niecierpliwili się użytkownicy. Po pożodze wojennej brakowało literatury podręcznikowej i naukowej. Nie było urządzeń do kopiowania materiałów posiadanych. Zdarzało się, że w zbiorach bibliotecznych znajdował się tylko jeden lub dwa egzemplarze poszukiwanego, wydanego przed rokiem 1939 podręcznika. Radzono sobie w różny sposób. Wypożyczano do domu na czas zamknięcia biblioteki – na noc lub na niedzielę.

Dla przykładu w bibliotece Zakładu Historii Literatury UŁ w latach 40-tych, aby uzyskać na miejscu w czytelni unikalny egzemplarz podręcznika historii literatury powszechnej, ustawialiśmy się w kolejce już o świcie, rezygnowaliśmy z wyjścia na obiad i nierzadko z jednego egzemplarza korzystały dwie osoby.

Wychodząc naprzeciw potrzebom użytkownika, starano się przy istniejących warunkach, udostępnić w możliwie jak najszybszym czasie wszystkie zbiory. Główny nacisk położono na opracowanie druków zwartych. Dla druków ciągłych sporządzono kartotekę tytułów z wyszczególnieniem posiadanych roczników i ew. zeszytów.

Opis katalogowy druków zwartych i wszystkie jego kopie wykonywano ręcznie. W latach 60-tych używano maszyny do pisania i zatrudniono kopistę. W 1979 r. zakupiono Robotrona, który w owym czasie wydawał się cudem techniki. Pod koniec XX wieku (1997 r.) wszystkie zbiory katalogowane są na bieżąco jak i retrospektywnie w komputerowym systemie Horizon.

Zbiory szybko się rozrastały. Wspomnieć należy iż do lat 80-tych Biblioteka prenumerowała wiele tytułów czasopism zbędnych z tzw. KDL-ów i radzieckich – bardzo rzadko wykorzystywanych (*Referatywny Żurnal*). Drewniana konstrukcja stropów uniemożliwiała nadmierne obciążenia. Trzeba więc było korzystać z możliwości magazynowania mniej wykorzystywanych materiałów w innych jednostkach Uczelni, najczęściej podziemiach. W 1958 r. uzyskaliśmy do zagospodarowania powierzchnię około 300 m² położoną nad naszym lokalem po magazynie Biblioteki Uniwersyteckiej. Umożliwiło to przemieszczenie zbiorów i odciążenie pękających stropów, dokonanie niezbędnych remontów, zorganizowanie czytelni dla studentów. W tymże roku władze Uczelni oddały też do naszej dyspozycji 2 salki – łącznie ok. 90 m² w gmachu Rektoratu, gdzie urządziliśmy czytelnię naukową (20 miejsc) z najnowszą literaturą, obejmującą czasopisma bieżące, nabytki książkowe z importu oraz doktoraty i habilitacje. Czytelnia dzięki swemu usytuowaniu i zasobom cieszyła się wielkim powodzeniem, była też lubiana i często odwiedzana przez pracowników naukowych WAM.

Jednakowoż mimo wszystkich tych zabiegów Biblioteka nie posiadała w dalszym ciągu warunków godnych biblioteki uczelnianej.

Dopiero wieloletnie usilne starania dyrektora Juliana Dmitrowicza (kadencja 1.03.1955-30.09.1978) doprowadziły do wszczęcia przez władze Uczelni zabiegów w kierunku budowy odrębnego budynku dla potrzeb Biblioteki. W międzyczasie rozważano też koncepcję połączenia Biblioteki AM z Biblioteką Uniwersytecką bądź z Biblioteką WAM. W sierpniu 1965 r. Ministerstwo Zdrowia wyraziło pisemną zgodę na opracowanie założeń projektowych i wreszcie po 27 latach oczekiwania na inaugurację roku akademickiego w październiku 1977 r. nastąpiło uroczyste otwarcie gmachu Biblioteki.

W początkowym okresie funkcjonowania w nowych warunkach trzeba było usunąć szereg błędów popełnionych w fazie projektowania oraz niedoróbki budowlane. Dokonano też pewne zmiany w rozmieszczeniu niektórych agend, co wiązało się z przyjęciem pod dach Biblioteki Zakładu Historii Medycyny. Ciągłe rozbudowujący się Oddział Informacji Naukowej, jego dynamiczny rozwój i komputeryzacja, wymusiły przeniesienie go z parteru w miejsce obszernej czytelni czasopism na I piętrze.

Po 50-letnim funkcjonowaniu magazyn zbiorów w nowym budynku został całkowicie wypełniony.

Pierwszy rok 1951 zamknięto liczbą zbiorów 24 000 vol.
rok 1961 zbiory opracowane to 62 043 vol.
rok 2001 zbiory opracowane to 293 567 jednostek w tym druki zwarte 184 023 vol., czasopisma 63 492 vol., zbiory specjalne 46 052 jedn.

Księgozbiór studencki zawsze był i jest wyodrębniany magazynowo, posiada własne inwentarze, podlega ustanowionej selekcji i aktualizacji. Starano się zawsze, w miarę możliwości, o jak najlepsze zaopatrzenie studentów w podręczniki i skrypty.

Z chwilą uruchomienia czytelni naukowej (1958 r.) stało się możliwe zastosowanie wolnego dostępu do księgozbiorów, co w owym czasie było nowatorskie. Kontakty użytkownik-bibliotekarz układały się znakomicie. Zespół pracowników czytelni doskonale orientował się w tematyce zainteresowań poszczególnych użytkowników, mógł wskazywać wartościowe pozycje. Było to bardzo przydatne w dobie braku dostępu do baz danych i niekompletnych bieżących bibliografii specjalistycznych.

W latach 70-tych w związku z trudnymi warunkami do pracy w czytelni wprowadzono tzw. „obieg” bieżących numerów czasopism zachodnich. Zeszyt po jego wpływie i zarejestrowaniu wypożyczano na okres tygodnia jednostkom zainteresowanym tematyką – np. czasopismo chirurgiczne do 3 klinik chirurgicznych uczelni i ewentualnie do oddziałów chirurgii szpitali miejskich. Ten wielce obiecujący eksperyment nie powiódł się. Nie otrzymywano zwrotu, gubiono zeszyty i akcję musiano zaniechać.

Dużym usprawnieniem było wprowadzenie w latach 70-tych reprografii od prostych powielaczy, poprzez różnego rodzaju kserografy aż do koparki cyfrowej Aficio (2001), umożliwiającej skanowanie i przesyłanie pocztą elektroniczną zamawianych źródeł w postaci plików PDF. Stosunkowo wcześniej bo już około 1965 r. uruchomiono stanowisko wypożyczeń międzybibliotecznych, którego rozkwit nastąpił po 1980 r. kiedy to ograniczony został dopływ literatury zagranicznej do bibliotek. Okres ten przyczynił się w znaczącym stopniu do wzmożenia współpracy bibliotek.

Struktura organizacyjna Biblioteki ulegała zmianom. Początkowo były to podstawowe działy biblioteczne: gromadzenie, opracowanie i udostępnianie, a od 1959 r. również informacji naukowej oraz bibliotek zakładowych. Po przeprowadzce struktura uległa rozbudowie.

Pierwszym kierownikiem organizującej się Biblioteki była Janina Nowakowska, historyczka, która funkcję tę pełniła do 31.07.1951 r.

Kolejni kierownicy:

Prof. dr Jan Szmurło (1.08.1951-1.05.1952) – otoralngolog, do 1939 r. profesor Uniwersytetu Wileńskiego, w naszej Uczelni kierownik Zakładu Historii Medycyny do czasu jego likwidacji (1951 r.)

Andrzej Gądek (05.1952-30.11.1954) – lekarz, zatrudniony przed uzyskaniem dyplomu lekarza

Anna Zdybłowa (1.12.1954-28.02.1955) – brak danych

Julian Dmitrowicz (1.03/1.04.1955-30.09.1978) – lekarz

Dr med. Jerzy Supady (1.10.1978-10.12.1982) – lekarz pediatra, historyk medycyny

Mgr Jadwiga Piotrowska (23.12.1982-17.12.1990) – polonistka, bibliotekoznawczyni, bibliografka, starszy kustosz dyplomowany

Dr Ryszard Żmuda (12.1982 – nadal) – historyk, bibliotekoznawca, bibliograf, starszy kustosz dyplomowany

Od czerwca 1956 r. stanowisko kierownika biblioteki głównej uczelni podniesiono do rangi dyrektora.

Zgodnie z Ustawą o Szkolnictwie Wyższym z dn. 20 maja 1982 r. w grudniu 1983 r. powołana została Rada Biblioteczna, która wraz z dyrektorem Biblioteki Głównej kieruje działalnością całego systemu bibliotecznego Uczelni. Wieloletnim niezapomnianym, wspaniałym Przewodniczącym naszej Rady w okresie 1987- 2008 był prof. dr hab. Michał Karasek. O kierunku rozwoju systemu bibliotecznego decydują obecnie jej użytkownicy, pracownicy naukowcy i studenci, których przedstawiciele zasiadają w Radzie Bibliotecznej. Biblioteka pełni też nieprzerwanie rolę publicznej biblioteki specjalistycznej, służąc szerokim rzeszom pracowników służby zdrowia regionu łódzkiego.

Liczba bibliotek sieci uczelnianej ulegała zmianom. W 1974 r. biblioteki znajdowały się w 63 jednostkach, w 2000 r. ich liczba zmniejszyła się o połowę. Tendencja likwidacji bibliotek wiąże się z trudnościami lokalowymi, kadrowymi, względami oszczędnościowymi a także zmianami zachodzącymi w strukturze organizacyjnej Uczelni. Zaledwie w 7-miu bibliotekach sieci zatrudnieni są bibliotekarze.

Po roku 1990 do Biblioteki wkroczyły komputery i informatycy. Zmieniły się metody pracy stosowane przy gromadzeniu, opracowaniu, udostępnianiu i informowaniu.

W 1991 r. zakupiono pierwsze 4 komputery IBM PC oraz 4 drukarki. Dalsze urządzenia, w tym 14 komputerów IBM, 14 monitorów, 2 czytniki oraz drukarka laserowa wpłynęły w 1995 r. z Fundacji A. W. Mellona. W 1994 r. nastąpiło przyłączenie do sieci Internet w ramach ŁASK. Uczelnia uzyskała grant z KBN na zakup i instalację systemu ERL – udostępniającego informację z baz danych CD-ROM do innych jednostek organizacyjnych Uczelni.

Sprzęt komputerowy i oprogramowanie przyniosły rewolucyjne zmiany w Oddziale Informacji Naukowej. Agenda stała się wiodącą, miejscem gdzie łatwo i szybko zdobyć można profesjonalną informację.

Korzyści z komputeryzacji czerpią zarówno użytkownicy jak i bibliotekarze. Czasochłonne i żmudne niegdyś poszukiwania literatury, nie zapewniające w dodatku kompletności, dzisiaj zabiera niewiele czasu i taką gwarancję daje. Możliwość dostępu do różnorodnych źródeł informacji (dokumenty drukowane, Internet, bazy danych, e-książki, e-czasopisma) stało się znaczącym ułatwieniem i przyspieszeniem pracy użytkownika.

Automatyzacja procesów informacyjnych wymaga z kolei od bibliotekarza nowych umiejętności takich jak np. umiejętność obsługi komputera, znajomości oprogramowania, znajomości baz danych oraz współczesnych narzędzi informacyjnych.

Koniecznością staje się także poza zmianami w programie kształcenia uniwersyteckiego, systematyczne dokształcanie bibliotekarzy, by mogli oni sprostać zadaniom jakich oczekuje od nich współczesny użytkownik.